

Kollektivet mot konstkapitalet

Documenta hålls vart femte år i Kassel sedan 1955 och räknas som världens viktigaste konstutställning. Konstvetaren Jeff Werner har sett den.

FOTO: FRANK SPERLING

Documenta har alltid varit politisk. Från det att den startade som "den fria världens" manifestation mot den totalitära konsten – fascismens och stalinismens – över det turbulenta 1960-talet till dagens globala kamp mot bland annat nykolonialism.

Till skillnad från de flesta andra stora konstmanifestationer har Documenta nästan alltid agerat utan att snegla på vad som är kommersiellt gångbart. Detta är möjligt eftersom pengarna huvudsakligen kommer från den tyska staten, inte från konstkapitalet. Som följd av sin friare roll sätter Documenta ofta tonen för vad som kommer att hända på konstscenen under de följande åren. Documenta 14, 2017, lyfte exempelvis urfolkens kamp och konst, något som fortfarande märks på museer och konsthallar runt om i världen.

Detta har bland annat lett till ett större utrymme för samiska konstnärer.

Men frågan är om inte årets Documenta, den femtonde i ordningen, blir politisk på ett helt nytt sätt. För denna gång handlar det inte bara om vilka frågor och vilken konst som lyfts fram, utan hela organiseringen av utställningen och dess ekonomiska konsekvenser för konstnärer i det globala syd. Uppdraget att curatera utställningen gick till det indonesiska kollektivet ruangrupa som i sin tur har delegerat arbetet och pengarna till ett femtiotal andra kollektiv och några enskilda konstnärer, efter en princip de kallar lumbung (egentligen namnet för ett slags kollektiva risförråd, men i detta sammanhang en beteckning för ett kollektivt delande av resurser). Slutresultatet har blivit medverkan av runt 1 500 konstnärer på 32 utställningsplatser

i staden Kassel. De ekonomiska transaktionerna är öppet redovisade och alla har fått en lika stor del av kakan.

Vid pressöppningen liknade många av dessa utställningsplatser tomma scenografier. Pressöppningar brukar vara vimmelfester för samlare, curatörer, kändisar och press, fyllda av performances och tillfällen för de rika att frotera sig med konstnärer. Resten av utställningsperioden brukar det ibland bara gå att se spår av de aktiviteter som skedde vid öppningen i form av foto- och videodokumentationer. Men inte här och inte i år. ruangrupa hade bestämt att de kollektiva mötesplatserna ska aktiveras först när utställningen öppnar för allmänheten den 18:e juni. Så den samlade pressen och konstfolket fick vandra runt mellan tämligen ödsliga utställningsytor och

försöka föreställa sig vad som kan tänkas komma att hända där under de hundra dagar som utställningen är öppen.

Dessutom sammanföll öppningen, förmodligen medvetet, med den stora konstmässan i Basel som främst lockar gallerister och samlare. Frånvaron av verk av välkända konstnärer som går att köpa har ytterligare minskat intresset för Documenta från konstkapitalet. Men även många curatörer och konstkritiker vågrade sitt missnöje under öppningsdagarna över frånvaron av "riktig konst".

Mycket är således aktivitetsinriktat. I den centrala Documenta Halle finns ett kollektivt tryckeri där alla medverkande konstnärskollektiv kan trycka affischer och flyers. Det finns gott om soffor och stolar lite varstans där det är tänkt att samtal ska föras. Mest ont om sittplatser är det dessvärre ofta vid

filmer och videor – kanske för att dessa ska konsumeras och inte diskuteras?

De utställda verken handlar ofta om olika gruppers kamp för sina rättigheter och för representation i historieskrivningen, men med färre pekpinar än vad som varit brukligt under senare tid. Innehållet är i hög grad inriktat på organisering, där konsten snarast agerar som katalysator och det färdiga verket är mindre betydelsefullt än vägen dit. Från ett västerländskt perspektiv kan mycket av det som ställs ut tyckas höra hemma i en annan tid. En hel del ser ut som den politiska konsten som gjordes för femtio år sedan (tänk affischkonst, träsnitt, plakat etc). Det vittnar i sig om hur ojämlika de ekonomiska villkoren är för konstnärer i det globala syd jämfört med det rika nord, inte minst vad gäller tillgång till ny

FOTO: SALEN HUSEIN

↑ Curators-kollektivet ruangrupa bestående av Daniella Fitria Praptono, Julia Sarisetiati, Ade Darmawan, Farid Rakun, Iswanto Hartono, Mirwan Andan, Reza Afisina, Indra Ameng och Ajeng Nurul Aini, 2019.

← Kollektivet Taring Padi diskuterar socio-politiska frågor i Indonesien. Lokal: Hallenbad Ost.

→ Lumbung press. Kollektivverkstad i Documenta Halle.

↘ Kollektivet The Question of Funding diskuterar (o)möjligheter att finansiera verksamheter i Palestina. Lokal: WH22.

teknik. Flera av installationerna handlar om att använda sig av det som finns till hands, men också om en estetisk vilja som ligger långt bort från västvärldens rena och svala utställningsrum.

Till verk som gick att ta del av på pressöppningen kan nämnas det irakiska kollektivet Sada som dokumenterat livet efter det amerikanskledda kriget. Flera verk dokumenterar glömda historier, exempelvis holländska The Black Archives, Arkivet över kvinnors kamp i Algeriet, Ghetto-biennalen i Haiti, kubanska Instar, kurdiska Komîna film, och danska Trampolinhuset om cynisk immigrationspolitik. Informationsskyltarna vid många av dessa verk hade satts så lågt att publiken måste knäböja, likt den antirasistiska protest som genomfördes av den svarte fotbollsspelaren Colin Kaepernick 2016.

Ett stort problem med upp-lägget är informationstätheten. Många av delutställningarna innehåller långa förklarande texter. Att ens ytligt sätta sig in i exempelvis mjölkproduktionens villkor i Bangladesh eller HBTQ+ frågor bland urfolk i Aotearoa/ Nya Zeeland tar tid, och än mer så om man ska kunna föra en fördjupande diskussion med de inblandade konstnärerna. Hur mycket aktivitet det kommer bli på de olika utställningsytorna under sommaren är förstås omöjligt att veta – det finns otvivelaktigt en risk (eller möjlighet) att de olika kollektiverna främst kommer besöka varandra och att medverkan från publiken blir liten. Eller så fungerar det och kollektiva praktiker förändrar (konst)världen de kommande åren.

Jeff Werner

FOTO: JEFF WERNER

FOTO: NILS KLINGER

